

การจัดทำ

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือระบบใหม่

(A New International Standard Book Number System)

วรสุนดาว รัตนะภาว

ปัจจุบันนี้มีปริมาณสิ่งพิมพ์เพิ่มขึ้นอย่างมากมาอย่างไม่หยุดยั้ง ห้องสมุดและสำนักพิมพ์ทั่วโลกจำเป็นต้องมีเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (International Standard Book Number มีชื่อย่อว่า ISBN) ที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น ปัญหาสำคัญที่กำลังจะเผชิญคือ ความต้องการใช้เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือที่มีเพิ่มขึ้นและจะทำให้เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้การจัดทำเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือระบบใหม่จึงเข้ามามีบทบาทในวงการห้องสมุดและสำนักพิมพ์ เพื่อรองรับการใช้เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือที่เพิ่มขึ้นและให้มีความสามารถในการจัดการปริมาณสิ่งพิมพ์ที่เพิ่มขึ้นจากทั่วโลก

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ หมายถึง เลขรหัสสากลที่กำหนดขึ้นใช้ ตามมาตรฐาน ISO 2108: 2005 - Information and documentation - International Standard Book Number (ISBN) เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือฉบับพิมพ์ครั้งที่ 4 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสิ่งพิมพ์แต่ละชื่อเรื่อง ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและถูกต้องในการจัดการข้อมูลของสิ่งพิมพ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งส่วนของห้องสมุดในด้านการสั่งซื้อและการจัดการทางเทคนิคตลอดจนการบริการ และส่วนสำนักพิมพ์ในด้านการจำหน่ายและการควบคุมสินค้าคงคลัง เป็นต้น

คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับงานเทคนิคของห้องสมุดและแหล่งบริการสารสนเทศ (TC 46/SC 9: Identification and description) ในคณะกรรมการวิชาการคณะที่ 46 (Information and documentation) ภายใต้องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standard มีชื่อย่อว่า ISO) ได้หาทางออกก่อนที่เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือระบบเก่า 10 หลักจะหมดลง โดยจะดำเนินการใช้ ISO 2108: 2005 - Information and documentation - International Standard Book Number ระบบใหม่ จำนวน 13 หลัก ตั้งแต่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไป

สาระสำคัญในมาตรฐาน ISO 2108: 2005 (ISBN ระบบใหม่) ที่เกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ คือการใช้ ISBN 13 หลัก การใช้ร่วมกับระบบมาตรฐานสากล European Article Number (EAN) System 13 หลัก ซึ่งเป็นระบบบาร์โค้ด (Barcode) ของสิ่งพิมพ์เพื่อเชื่อมโยงกับระบบการค้าสิ่งพิมพ์ทั่วโลก สำนักพิมพ์ต้องทำรายละเอียดของสิ่งพิมพ์ทุกรายการ (Metadata) ในระบบใหม่ เพื่อส่งให้

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กรมในประเทศไทย กรมในประเทศอื่นๆ ให้ส่งรายละเอียดของสิ่งพิมพ์ให้แก่หน่วยงานที่กำหนดเลข ISBN ของประเทศนั้นๆ (ISBN Agency) และแปลงเลขให้เป็น 13 หลัก ในส่วนของห้องสมุดนั้น ห้องสมุดต้องเตรียมรองรับระบบใหม่ใส่ในระบบฐานข้อมูล มีทั้ง ISBN 10 หลัก และ ISBN 13 หลัก เพื่อการสืบค้นบัตรรายการแต่ละสิ่งพิมพ์

โครงสร้างของระบบเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) ประกอบด้วยกลุ่มตัวเลข 13 หลัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน แต่ละส่วนมีการแบ่งตัวเลขด้วยการเว้นวรรค 1 วรรคหรือเครื่องหมาย - (hyphens) ก็ได้เช่น

ISBN 978 974 92890 1 3 หรือ

ISBN 978-974-91124-2-3

1 Prefix element เป็นส่วนที่นำหน้าด้วยตัวเลข 978 ซึ่งเป็นรหัสบาร์โค้ดของรหัส EAN

2 Registration group element เป็นส่วนที่แสดงกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มประเทศตามภาษาหรือตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่ง 974 เป็นรหัสกลุ่มประเทศของประเทศไทย

3 Registration element เป็นส่วนที่แสดงสำนักพิมพ์ที่ขอรับ เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ

4 Publication element เป็นส่วนที่เป็นตัวเลขประจำสิ่งพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ผลิตออกมา

5 Check digit เป็นส่วนที่เป็นตัวเลขตรวจสอบที่มาจากการคำนวณเลข 12 หลักแรก เพื่อให้สอบทานความถูกต้อง รหัสตรวจสอบมีหมายเลข 0 ถึง 9 และ X (อักษรโรมันที่หมายถึง 10)

โครงสร้างของระบบมาตรฐานสากล EAN 13 หลักที่ใช้ทั่วโลกประกอบด้วยโค้ดระบบสองหรือสามหลักแรก ตามด้วยโค้ดประเทศเก้าหรือสิบหลักต่อมา และปิดท้ายด้วยเลขตรวจสอบหนึ่งหลัก ดังภาพล่าง

1 646265 651114

European Article Number: 1646265651114 จะแสดงบนบาร์โค้ดโดยไม่ต้องใส่เครื่องหมายยัติภังค์ (-)

ประเภทของสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในขอบเขตของการให้เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ แบ่งออกเป็นสิ่งตีพิมพ์ (Printed materials) และสิ่งไม่ตีพิมพ์ (Non-printed materials) ดังนี้

สิ่งตีพิมพ์ (Printed materials) เช่น หนังสือทั่วไป หนังสือประจำปี หนังสือการ์ตูน คู่มือ เทปและแผ่นที่แผ่น เป็นต้น

สิ่งไม่ตีพิมพ์ (Non-printed materials) เช่น วิดีโอ ซีดี ดีวีดี ไมโครฟอร์ม และซอฟต์แวร์ ไมโครคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

การขอเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ในการทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ในประเทศไทยตามกำหนดเลขมาตรฐานสากลนี้ สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรมีหน้าที่ออกเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือและได้มีการรวบรวมจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูล สำนักหอสมุดแห่งชาติ ขอความร่วมมือจากผู้ประสงค์ขอเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ กรอกข้อมูลจำนวน 11 รายการ ข้างล่างนี้

1. ผู้แต่ง (Author)
2. ชื่อเรื่อง (Title)
3. ครั้งที่พิมพ์ (Edition)
4. ผู้จัดพิมพ์ (สำนักพิมพ์/โรงพิมพ์/หน่วยงาน) และที่อยู่ (Publisher's name and address) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งโทรศัพท์ (Tel) โทรสาร (Fax) อีเมล (email) และเว็บไซต์ (Website)
5. ปีที่พิมพ์ (Year)
6. จำนวนหน้า (Page)
7. ราคา (Price/baht)
8. จำนวนที่จัดพิมพ์ (Copies)
9. ประเภทของสิ่งพิมพ์ (Type of Publication)
 - หนังสือ (Book) ซีดีรอม (CD-ROM) ซอฟต์แวร์ (Software)
 - แผนที่ (Map) อื่นๆ (Others)
10. ผู้จัดจำหน่าย และที่อยู่ (Distributor's name and Address) โทรศัพท์ (Tel) โทรสาร (Fax) อีเมล (email) และเว็บไซต์ (Website)

11. จำนวนที่คาดว่าจะจัดพิมพ์ต่อปี (Estimated number of titles per year) ทั้งนี้ให้ส่งข้อมูลไปที่ กลุ่มงานคัดเลือกและประเมินคุณภาพทรัพยากรห้องสมุด สำนักหอสมุดแห่งชาติ Fax: 0-2281-5450, 0-2628-5175 โดยสอบถามเลขที่ขอได้ภายใน 30 นาที ที่โทรศัพท์ 0-2281- 5212-3 ต่อ 117 หรือ 0-2282-3808-9 หรือส่งข้อมูลทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่ Website: www.nlt.go.th E-mail address: isbn@nlt.go.th

การพิมพ์เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ 2 แห่งคือ มุมล่างขวาที่ด้านนอกของปกหลัง หากมีใบหุ้มปก ต้องพิมพ์ตรงมุมล่างขวาที่ด้านนอกของใบหุ้มปกหลังด้วยและด้านหลังของหน้าในหรือด้านหลังของชื่อเรื่อง

ห้องสมุดและสำนักพิมพ์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งผู้สนใจขอเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือทั่วไปต้องเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือระบบใหม่ที่กำลังจะมีผลใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป เพื่อให้การบริการฐานข้อมูลของห้องสมุดและการจำหน่ายสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์หรือร้านจำหน่ายสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการขอใช้เลขมาตรฐาน

สากลประจำหนังสือของผู้สนใจทั่วไป รongรับการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติ
 หน้าที่ให้เข้ากับสังคมสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงและให้เป็นไปตามเลขมาตรฐาน
 สากลประจำหนังสือระบบใหม่ในครั้งนี การจัดทำเลขมาตรฐานสากลประจำ
 หนังสือระบบใหม่จะเป็นการยกระดับสิ่งพิมพ์ให้เข้าสู่ระบบการค้าสากลมากขึ้น
 นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของโลกให้มั่นคงต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- International Organization for Standardization. Information and documentation : International standard
 book number (ISBN). ISO 2108.2005. **[Online]** [Cite dated 28 July 2006.] Available to
[http://www.w.iso.org/iso/en/?CatalogueDetailPage.CatalogueDetail.CSNUMBER=36563&scopelist=](http://www.w.iso.org/iso/en/?CatalogueDetailPage.CatalogueDetail.CSNUMBER=36563&scopelist=ALL&showrevision=y)
[ALL &showrevision=y.](http://www.w.iso.org/iso/en/?CatalogueDetailPage.CatalogueDetail.CSNUMBER=36563&scopelist=ALL&showrevision=y)
- _____. Information and Documentation-Identification and Description. ISO TC 45/SC9 **[Online]**
 [Cite dated 28 July 2006] Available to : <http://www.lac-bac.gc.ca/iso/tc46sc9/index.htm>.
- Wikimedia Foundation. European article number-wikipedia, the free encyclopedia. **[Online]** [Cite dated
 31 August 2006] Available to : http://en.wikipedia.org/wiki/European_Article_Number